

УДК 657

Гудзенко Н. М., к.е.н., доцент,

Вінницький національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЙОГО ЯКОСТІ

У статті розглянуто організацію інформаційного забезпечення як основного засобу загальної системи управління та аналізу. Обґрунтовано необхідність створення інформаційного забезпечення для реалізації функціональних задач економічного аналізу. Визначено основні аспекти організації інформаційної бази економічного аналізу в системі управління підприємством.

Ключові слова: організація, інформаційна база, економічний аналіз, підприємство, інформаційне забезпечення.

Gudzenko N.

INFORMATION SUPPORT OF THE ANALYSIS AS THE MAIN FACTOR OF ITS QUALITY

Managerial decision-making, on the one hand, is based on the information and on the other, is a continuous process of information processing. It is not always possible to obtain all the necessary information to perform analytical studies. And, if the analysis is still carried out in some sort of lack of data, it can't harm the quality of the work and conclusions. Another problem arises not only in case of its absence, perversions, but also due to restrictions on the order and usage, the introduction of various kinds of commercial, service, public and other mysteries. Therefore, the creation of information databases in the enterprise is essential and appropriate for analysis at the enterprise.

Information base on the state of the enterprise is extremely important both for management and for investors. Therefore deserves attention is the problem of information support of the enterprise. The reliability of the state enterprises is an important prerequisite for making correct management decisions.

The purpose of this paper is to identify key aspects of the organization of the information base for economic analysis at the enterprise. The task is to investigate the accounting subsystem as the main database from which management decisions are made. To assess the state of the information base of this subsystem, its content and suggest areas of improvement for effective management of the enterprise.

Analysis requires a proper organization of analytical work, i.e. streamlining, coordination and harmonization of its implementation with the aim of preventing duplication, making unity in the work of individual officers or analytic agencies. Information base for economic analysis aims to provide data on the state of the objects, their functioning to regulatory and legislative acts. Information used as the basis to predict future financial condition, results of operations, the ability of the company to timely perform its obligations, to pay dividends and the like.

Information base should not be limited to credentials, is only the registration of

the events that happened. Trends in introduction of management accounting brought the heads of different levels impartial and meaningful information about the true state of Affairs at the enterprise. Themselves records do not allow for qualitative analysis. Need data a new level, classified and adapted for specific situations and different types of analysis. This gives the possibility to show your business to the competitive level of management in order to achieve the main goal - profit

Keywords: organization, information base, economic analysis, enterprise information management.

Гудзенко Н.Н.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ АНАЛИЗА КАК ОСНОВНОЙ ФАКТОР ЕГО КАЧЕСТВА

В статье рассмотрена организация информационного обеспечения, как основного средства общей системы управления и анализа. Обоснована необходимость создания информационного обеспечения для реализации функциональных задач экономического анализа. Определены основные аспекты организации информационной базы экономического анализа в системе управления предприятием.

Ключевые слова: организация, информационная база, экономический анализ, предприятие, информационное обеспечение.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Прийняття управлінських рішень, з одного боку, ґрунтується на інформації, а з іншого – є процесом безперервної обробки інформації. Не завжди можна одержати всю необхідну інформацію для виконання аналітичних досліджень. Якщо аналіз проводиться в умовах інформаційного обмеження, то його результати можуть мати непередбачуваний характер. Проблеми виникають не лише через відсутність інформації, можливі її перекручення, а й через існуючі обмеження порядку її використання, існування різного роду комерційних, службових, державних та інших таємниць. Тому створення інформаційної бази на підприємстві є вкрай необхідним і закономірним для проведення аналізу.

Інформаційна база, що використовується для аналізу стану підприємства надзвичайно важлива для керівництва та зовнішніх користувачів, адже від неї у великій мірі залежать управлінські рішення.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання інформаційного забезпечення для

здійснення аналізу на підприємстві розглядають такі вчені як: В. О. Василенко, Т. Д. Костенко, С. Ф. Покропивний, Дж. Кеннон, Р. Сміт, Л. Д. Білик, О. І. Барановський, Ф. Ф. Бутинець, О. Д. Василик, О. І. Гадзевич, А. І. Даниленко, І. В. Зятковський, В. М. Івахненко, К. В. Ізмайлова, Т. М. Ковальчук, М. Я. Коробов, Л. А. Лахтіонова, О. Г. Мендрул, В. О. Мец, Є. В. Мних, О. В. Павловська, А. М. Поддєрьогін, В. В. Сопко, В. М. Суторміна, О. О. Терещенко, М. Г. Чумаченко, А. В. Чупіс, С. І. Шкарабан, М. І. Яцків та ін.

Водночас у сучасних умовах проблеми створення інформаційного забезпечення економічного аналізу на підприємстві потребують подальшого їх дослідження. Особливої актуальності вони набувають в умовах нестабільності законодавчої бази та макроекономічної ситуації. Тому на даний час назріла потреба дослідження, обґрунтування та вдосконалення організації аналізу, адаптації його до сучасних умов функціонування підприємств з урахуванням чинників ризику, що можуть вплинути у кінцевому підсумку на прийняття управлінських рішень [1, с.161-166].

Цілі статті. Метою статті є визначення основних аспектів організації інформаційної бази економічного аналізу на підприємстві. Поставлено завдання дослідити підсистему бухгалтерського обліку як основну базу даних, за використанням якої приймаються управлінські рішення; оцінити стан інформаційної бази даної підсистеми, її змістовність та запропонувати напрями удосконалення для ефективного управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність в умовах перенасичення інформаційного простору. Завжди і скрізь усе вимірюють, зважують і підраховують. При цьому виникає небезпека не розпізнати, які факти дійсно мають значення і впливають на ключові показники, що характеризують розвиток підприємства та стабільність його роботи. За якими даними ховаються функціональні відносини, які доступні систематичному аналізу з точки зору успішності або вразливості? Якою мірою зібрані дані і факти придатні нині, чи знаходяться вони в змозі

охопити мінливі обставини на ринку і врахувати їх на підприємстві?

На перший погляд аналіз сприймається як набір колонок, цифр, таблиць та графічних оглядів, але за цим стоїть реальна робота, яка повинна бути зроблена заздалегідь. Перш ніж вимірювати різні аспекти діяльності з використанням, потрібно визначити, що лежить в основі цілей, які стратегії ведуть до їх досягнення.

Аналіз починається з планування, огляду принципово невизначеного майбутнього, що вимагає виваженості при описі планів і визначенні показників. Чим більше охоплює концепція аналізу, тим більша ймовірність відхилень. У той час як в управлінні технічними процесами показники можна визначити досить точно, управління повинне брати до уваги різні «перешкоди» всередині і за межами підприємства [2, с. 101].

Інформаційно-операційне навантаження аналізу відповідно до рівня його застосування може бути різним, оскільки кожен вид аналізу має різні завдання і джерела інформації. Не існує універсального джерела. Тому необхідно проводити розмежування між закріпленими на підприємстві виробничими джерелами і міжвиробничими, які також мають свої особливі якості (рис. 1).

Рис. 1. Можливі джерела даних для аналізу

Виробничі джерела даних мають перевагу в тому, що вони існують на підприємстві та сприяють розвитку часового ряду, за допомогою якого можна простежити розвиток підприємства

впродовж минулих років. Дані річної фінансової звітності мають переваги в тому, що вони надійні, побудовані на тривалій статутній структурі. Недоліки ж полягають у відсутності актуальності і низькій специфічності. Додаткові дані підприємства можуть відповісти на конкретні актуальні питання аналізу, але вони не так взаємопов'язані, як щорічні фінансові підсумки.

Міжвиробничі джерела даних надають можливість більш широкого огляду. Вони формуються із зовнішнього середовища і дають можливість оцінити позиції власного підприємства в порівнянні з середньо-статистичними або іншими значеннями. З іншого боку, вони, як правило, мають обмежену здатність відображати конкретні відмінності між підприємствами, дані яких формують середні статистичні показники. Загальні статистичні звіти готуються регулярно і не враховують вимоги завдань аналізу на окремих підприємствах [2, с. 111].

Загальновідомим є той факт, що інформація для управління повинна бути корисною, що передбачає її доречність, зрозумілість, своєчасність, порівнянність (зіставність) та об'єктивність. П. Й. Атамас [3] пропонує наступну систему інформаційного забезпечення аналізу збутової діяльності підприємства (рис. 2).

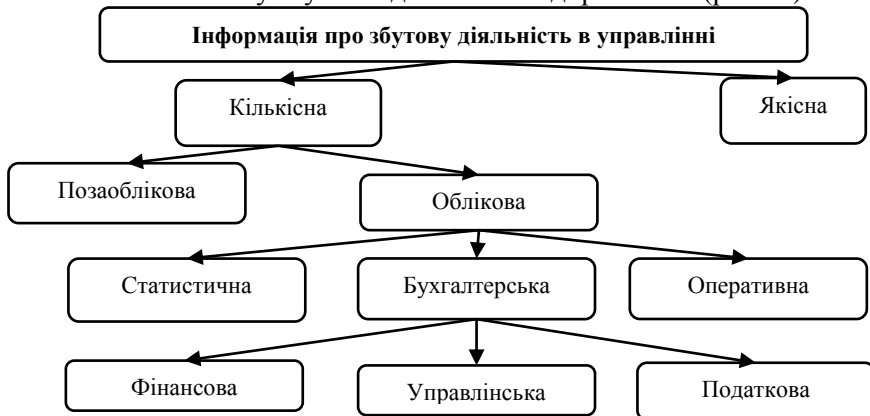

Рис. 2. Система інформації про збутову діяльність в управлінні

Для чіткої організації аналізу на підприємстві на високому рівні повинна функціонувати інформаційна система. У рамках

проведення аналізу ефективності продажів необхідно використовувати можливості сучасних програм (CRM і WMS-систем, 1С Бухгалтерія, аналітичні таблиці Excel і т. д.).

Здійснення аналізу виключно за даними бухгалтерського фінансового обліку і звітності може спотворюватися внаслідок того, що ці дані не є оперативними. Поточне формування показників фінансового стану більшою мірою забезпечується за допомогою управлінського обліку або на основі внутрішнього документообігу підприємства. Однак при цьому виникають конфіденційні обмеження (інформація, на основі якої проводиться аналіз, та його результати стають комерційною таємницею і безпосередньо недоступні для зовнішніх користувачів). Об'єктивна перевага аналізу за даними управлінського обліку – в рівні його просторової і тимчасової деталізації, що формується спочатку в залежності від потреб і пріоритетів підприємства з приводу напрямів сегментації та частоти вимірів (годину, день, тиждень, місяць тощо). Сучасна оптимальна тривалість аналізованого періоду становить, як правило, місяць, що дозволяє інформації залишатися актуальною і достатньою для виявлення тренду зміни економічної ситуації [4, 5,6].

Чим досконаліша побудова реєстрів бухгалтерського обліку і вища їх аналітичність, тим більша частка аналізу господарської діяльності здійснюється безпосередньо в процесі обліку і тим ефективніше дані аналізу будуть використані в управлінні підприємством. Нерозривний зв'язок між бухгалтерським обліком і аналізом в інтересах обох цих економічних функцій високо оцінюється багатьма видатними фахівцями з економічного аналізу.

Аналіз повинен служити управлінню підприємством, полегшувати його функціонування. Це можливо тільки в тому випадку, якщо додаткові зусилля призводять до кращих рішень, більш переконливих результатів та/або більш ефективних операцій. Змістовність, доступність і зрозумілість спостережень і вимірювань повинні відповідати довгостроковій перспективі. Простота передачі інформації допомагає зробити аналіз інструментом управління всередині підприємства і засобом доступу до інформації з високим ступенем довіри за його межами. Розумний рівень «терпимості до помилок», який підтримується через наявність відповідних діапазонів відхилень у планових показниках і надлишок інформації

в показниках спостережень, призводить до зниження витрат, усуненню психологічних бар'єрів і ризику неправильних висновків. [2, с. 102].

Інформаційною базою комплексного управлінського аналізу є об'єктивна система формування економічних показників. Схема дає можливість зробити аналіз повним, тобто охопити всі основні показники і всі сторони господарської діяльності, застосувати системний підхід до аналізу; поглибити факторний аналіз аналітичних показників і факторів, розшифрувавши кожен блок з класифікацією факторів і причин; визначити форми зв'язку між показниками (детермінована або кореляційно-регресійна); комп'ютеризувати комплексний аналіз [7].

Існує необхідність раціональної організації облікової системи, яка б дозволяла своєчасно і достовірно формувати вихідну інформацію для аналізу. Вимога раціональності означає, що деталізація не повинна бути настільки глибокою і складною, щоб зменшувати готовність аналітика аналізувати вихідні дані управлінського обліку [8].

Метою збору даних з офіційних документів є доступ до інформації, яка могла б пролити світло на причини і джерела виникнення дисфункцій. Перед початком збору інформації з офіційних документів, для потреб комплексного аналізу і діагнозу життєдіяльності підприємства, самі документи слід класифікувати таким чином: тип інформації, яка підлягає аналізу, масштаби фактичної реальності, що підлягає аналізу, спосіб збереження інформації, ступінь обробки інформації.

Залежно від характеру діяльності підприємства отриману з документів інформацію розрізняють за змістом, формою і способом. Дані з поточної документації рідко бувають представлені таким чином, щоб їх можна було використовувати без обробки для проведення аналізу. Слід врахувати, що різні документи мають різний ступінь деталізації, тому їх варто розглядати під певним кутом зору. У ході діагностичних досліджень може виявитися, що причини чи джерела тих чи інших існуючих дисфункцій знаходяться за рамками досліджень. Тоді доступ до документів або ускладнений, або зовсім неможливий.

При ознайомленні зі змістом документів, важливо «влочити» загальну специфіку робочої діяльності, види представленої

документації, предмет вже проведеного аналізу і мову запису інформації, будь-то технологічна або фінансово-бухгалтерська документація. Все говорить про необхідність співпраці з фахівцями в даній сфері, їх допомоги при підготовці та перетворення даних. Існує також необхідність, щоб той працівник, який займається збором і аналізом інформації, володів певним багажем економічних знань, досвідом обробки статистичних даних, існуючих показників, розрахунки розмірів витрат і т. д.

При аналізі документів, слід звернути увагу на те, чи вдалося зібрати їх повний комплект, чи є вони своєчасними і вичерпного змісту. Як показує практика, в процесі збору, обробки та розповсюдження інформації часто виявляються такі характерні недоліки:

- надмірна кількість інформації, особливо при використанні комп'ютерних програм, яку не має змоги вчасно опрацювати. При надлишку інформації існує загроза того, що частина важливих для аналізу документальних даних може загубитися серед інших;

- недостатня кількість інформації та відсутність важливих показників створюють труднощі для синтезу інформації;

- низька якість інформації, яка виражається в неточності даних, її невідповідності завданням прогнозу, недобросовісній обробці та представленню, навмисному наданні підроблених даних з метою приховання злочинних фактів або резервів, і т. д.;

- запізнення з представленням даних в належний час, свідоме спотворення змісту тощо.

Наведені приклади показують, що аналітик, прочитавши документацію і зробивши висновки, повинен не тільки відзначити певні деталі, систематичність і ретельність наданої інформації, але й володіти певним досвідом, щоб вміти відокремлювати важливу інформацію, необхідну для отримання оцінки існуючого стану.

Досить чітко та влучно сформулював вимоги до якості та форми представлення інформації, що надає система бухгалтерського обліку Адельберг І. (1927 р.) [9, с. 788], а саме: «Єдиною формою бухгалтерського звіту, що представляється господарством у всі підлеглі інстанції, має бути форма, що представляє собою об'єктивну фотографію (а не комбінацію вибірок) поточних записів в тому вигляді, в якому вони дійсно зафіксовані в бухгалтерії господарства на рахунках поточного

обліку, при неодмінній умові зазначеної кореспонденції кожного рахунку... Справа найвищих над підзвітним господарством інстанцій – скомбінувати для себе з складених таким способом бухгалтерських звітів потрібні їм економічні показники.».

Аналітична обробка економічної інформації дуже трудомістка сама по собі і вимагає великого об'єму різноманітних обчислень. З переходом до ринкових стосунків потреба в аналітичній інформації значно збільшується. Це пов'язано перш за все з потребою розробки і обґрунтування перспективних бізнес-планів підприємств, комплексної оцінки ефективності короткострокових і довгострокових управлінських рішень. У зв'язку з цим автоматизація аналітичних розрахунків стала об'єктивною необхідністю.

Висновки. Проведення аналізу вимагає належної організації аналітичної роботи, упорядкування, налагодження координації та погодження її здійснення з метою попередження дублювання, внесення єдності в роботу окремих посадових осіб чи аналітичних органів. Інформаційна база не повинна зводитися до облікових даних, які є лише фіксуванням подій, що сталися. Використання управлінського обліку та його інформації забезпечують неупереджену та змістовну інформацію про дійсний стан справ на підприємстві. Самі по собі облікові документи не дають можливості для якісного аналізу. Потрібні дані нового рівня, адаптовані для конкретної ситуації та різних видів аналізу. Це дає можливість виводити підприємство на конкурентний рівень господарювання задля досягнення головної мети – одержання прибутку.

1. Шурпенкова Р.К., Демко І.І. Основи організації економічного аналізу в системі управління підприємством // Регіональна економіка. - №3.- 2008. – С. 161- 166.
2. Галюк Т. Посібник із сучасного аграрного менеджменту / Наук. ред. пер. Т. Галюк. – К.: Видавничий дім «АДЕФ-Україна», 2013. – 192 с.
3. Атамас П.Й. Управлінський облік: Навчальний посібник. – Д.-К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
4. Романова Т. Г., Романова Т. В., Белоусова А. Г. Финансовый анализ: схемы и таблицы. Улан-Удэ: ВСГТУ, 2002. 63 с.
5. Управленческий учет издержек и дохо-дов с элементами финансового учета: под ред..В. Ф. Паляя. М.: ИНФРА-М, 2006. 279 с.
6. Шредер Н. Г. Управленческий учет: анализ типичных ошибок. М.: Управление персоналом, 2005. 95 с.

7. Шеремет А. Д. Комплексный экономический анализ деятельности предприятия / А. Д. Шеремет. // Бухгалтерский учет. – 2013. – №1. – С. 79-78.
8. Швырева О. И. Инструментарий управленческого учета продаж в оптовой торговле / О.И.Швырева, А.А. Любушкин // Международный бухгалтерский учет. – 2011. – №31. – С. 23-31.
9. Адельберг И. Проблема упрощения бухгалтерской отчетности // Счетоводство, 1927, № 9.